

Examination of 6-10 Years Old Children's Books in Qualities of Internal and External Structure Of Children's Literature

Murat Vahdettin Karaköse
Ministry of National Education
murat.vahdettin.karakose@outlook.com
ORCID:0000-0002-2239-7446

Hülya Kodan
Bayburt University
hulyakodan@bayburt.edu.tr
ORCID:0000-0002-4681-5972

ABSTRACT

The examination of 6–10-year-old children's books in terms of children's literature qualities have been aimed with this study. While examining 6–10 year old children's books, deep analysis method which is one of the qualitative research methods has been used. "Children's books' internal and external structure features form" and "Children's books' picture-text relationship form" have been prepared by the researcher in accordance with expert views. Descriptive analysis method was used while analyzing the data. The data collected for children's books were presented within frequency and percentage tables. When the research results were examined, it was concluded that some of the children's books lacked the internal and external structure features of children's literature. When the cover of some of the books were examined, it was seen that they were inadequate in terms of paper quality, font size and line length. They are also insufficient in terms of physical, personality and spiritual characteristics of the heroes and characters. They also lack different or national cultural values, and common foreign vocabulary is used instead of their meanings in Turkish. It has been concluded that the ratio between picture and text usage in children's books is hardly appropriate, the pictures in children's books have a low relationship between time and place and the pictures in children's books do not have a relationship with the text on the same page.

Keywords: Children's books, internal structure, external structure, picture-text relationship.

Children are the most precious guarantee of our future. The more equipped children are raised, the more beneficial they will be to their own nation. As long as he is useful, he will feel happy and enjoy his life. Therefore, children should be encouraged to read, research and learn since the early ages. Children who research and read can easily access information. Books are an important resource for accessing information. Children should reach this information by reading books and improve themselves at many points.

Children are in communication with their environment from the moment they are born until the end of their lives. The most basic tool of communication is language. Literature is very important in the development of the language. Literature is sometimes used to educate and sometimes to convey emotions. In this context, the mental and spiritual needs of the child are met with literary works. Children's literature should be used to meet these needs (Okumuş, 2017).

When the children's books are examined, there are many children's books numerically. As a matter of fact, children's books are a matter of debate in terms of quality. The internal structure elements of children's books such as subject, theme, characters, language and expression, and external structure elements such as cover, page layout, book size, page quality, font type and font, illustration should be prepared meticulously (Kuru, 2018). When

Received :April 27, 2021
Revised :September 24, 2021
Accepted:September 29, 2021

Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları,
2021, 9(2), 96-109
Research in Reading & Writing Instruction,
2021, 9(2), 96-109
<https://doi.org/10.35233/oyea.928876>

creating works of children's literature, attention should be paid to the weight, volume, size, binding, cover, illustration and paper type that appeal to the level of children. Sloppy drawings should be avoided, as the pictures of children's books will help children develop aesthetic tastes as well as understand what they read.

The effectiveness of children's literature is related to appropriateness for children. Creating works in children's literature requires skill and meticulousness. It is important to create works that will support the child's imagination. Works prepared for children should be able to contribute to the wishes and expectations of children in terms of linguistic, cognitive and sensory aspects (Gönen et al., 2012). Meeting these expectations at the desired level is only possible with qualified works. In this context, it is aimed to reveal the level of bearing the internal and external structure qualities of children's literature in children's books and the relationship between picture and text in the books.

In line with this general purpose, the following subgoals were answered.

1. What are the external structure features of children's books for primary school students?
2. What are the internal structure features of children's books for primary school students?
3. How are children's books for primary school students in terms of picture-text relationship?

Method

Model

The research was conducted with the document analysis method, one of the qualitative research methods. Document analysis is carried out by the researcher examining documents in order to collect data for the purposes of his research. Document analysis is conducted by examining written documents about facts and events related to the subject (Yıldırım & Şimşek, 2013). Documents related to the research such as audio, video, book, photograph, archive, report and file are analyzed systematically (Karataş, 2015). Document review is a systematic method used in examining digital media documents or printed documents (Özkan, 2019). With the research, children's books, which are highly preferred between the ages of 6 and 10 were examined in terms of appropriateness to children's literature qualities and an examination was made on the appropriateness of the books to the qualifications of children's literature. The documents of the study consisted of 15 most preferred children's books between the ages of 6 and 10.

Tools

Data collection tools were prepared by the researcher. During the form preparation process; In order to determine the qualities of children's books, national and international articles, master's theses, doctoral dissertations and books were examined and scientific researches on children's literature were scanned. The qualities that should be found in children's books are grouped under the titles of outer structure, inner structure and picture-text relationship. "Children's Books Internal Structure and External Structure Features Form" and "Children's Books Picture-Text Relation Form" were prepared. The prepared forms were sent to the academician from two Classroom Education and one Turkish Education specialization area via e-mail together with the Expert Opinion Form for review. The necessary corrections were made in line with the expert opinions, and the "Children's Books Internal Structure and External Structure Features Form" consisting of 46 items of which 10 items are for the external structure features and 36 items are for the internal structure features, and the "Children's Books Picture-Text Relationship Form" consisting of 26 items have been given their final shape. In addition, the forms were arranged in terms of language, expression, spelling and orthography by having three Turkish teachers who had teaching experience of five years or more.

Data Analysis

In the research process, the selected children's books were evaluated with "Children's Books Internal Structure and External Structure Features Form" and "Children's Books Picture-Text Relationship Form" and the data obtained were analyzed using the descriptive analysis method.

Findings and Conclusion

Findings Related to First Sub-Problem

In the study, 15 highly preferred books between the ages of 6 and 10 years were examined in terms of external structure features, it was concluded that 3 books have external structure features 85-100 %, 8 books 84-60 %, and 4 books 59-20 %.

Findings Related to Second Sub-Problem

It has been determined that among the examined 15 highly preferred books between the ages of 6 and 10, 7 books have internal structure characteristics 100-85 %, 8 books 84-72 %.

Findings Related to Third Sub-Problem

In the study, it was concluded that, in terms of picture-text relationship, 4 books are 100-85 % appropriate, 7 books are 84-60 % appropriate, and 4 books are 59-19 % appropriate.

Conclusion and Discussion

In terms of book cover strength of the examined children's books, it was determined that 4 of them were prepared from cardboard, so they were stronger than the others. Çer (2016) emphasized that the cover designs of 4-6 year old children's books should be strong and durable. When the books are examined in terms of paper quality, it was found that 8 books were prepared with first-class non-eye-catching paper or matte glossy paper, 6 books used paper close to second-class or second-class quality, and 1 book was of poor quality with very low cellulose wood particles. According to Demirel (2010), the paper quality used in children's books should be matte glossy paper or first class paper that does not harm eye health. In terms of font size, it was observed that the font size suitable for the age level was used in 8 books, and that the font size suitable for the specified age level was not used in 7 books. It was determined that 11 of the books evaluated are suitable for primary school level in terms of book line length.

When the books are examined for the second sub-problem of the research in terms of internal structure characteristics; when the relation of the subject covered in the book with real life is examined, 9 books were found to have included expressions related to daily life. According to Demirel (2010), while preparing children's books, daily life, lives close to daily life or imaginary life can be included. It has been observed that 7 books contain values for different cultural or national culture elements in terms of different cultural values or national cultural values, while 8 books do not include values for different cultural and national elements. When heroes were examined in terms of displaying positive behaviors that children could emulate, it was seen that children could emulate and exhibit desired behaviors of heroes in 11 books. According to Demirel (2010), books provide the child with the opportunity to get to know himself and understand the personalities around him by comparing with other people, thanks to the different personality traits in them. In terms of paying a high level of attention to spelling and spelling rules in children's books, in 6 books there were no spelling and orthography errors. In 1 book attention was paid to spelling rules partially because spelling errors were included. It was found that 8 books did not pay attention to spelling rules since the spelling mistakes are repeated persistently in them.

When children's books are examined in terms of picture-text relationship; When the book pictures were examined in terms of having an aesthetic structure that supports the artistic taste of the child, it was concluded that the 11 books included qualified drawings with aesthetic structure that support the artistic taste of the children. According to Güneş (2007), children's book pictures require a qualified drawing in terms of creating an aesthetic awareness of children. The paintings contribute to the visual perception of children and at the same time give children an artistic sensitivity. Pictures have an important place in giving children an aesthetic pleasure through books. When the pictures were examined in terms of having a structure suitable for the developmental level of the children, it was observed that 10 books had bright colors, flexible lines or drawings suitable for the developmental period of children, while 3 books were partially suitable for the developmental level of children and 2 books were not suitable for the developmental level of children. When the books were examined in terms of supporting the ability of pictures to predict the text, it was observed that while pictures in 11 books supported the ability to predict the text, pictures in 3 books partially supported the ability to guess the text, and pictures in 1 book did not support the ability to predict the text. When the books were examined in terms of the quality of the pictures to facilitate the understanding of the text, it was observed that the pictures in 10 books facilitated the understanding of the text, in 4 books the pictures made the text partially easier to understand, and in 1 book the pictures did not facilitate the understanding of the text. According to Körükçü (2012), since the pictures drawn for children's books affect understanding, there should be a real relationship between the picture and the text. In this way, the relationship between pictures and text facilitates understanding by providing a more functional use to pictures.

Based on the findings of the study, the following suggestions can be made:

1. While preparing children's literature works, attention should be paid to the being colorful in order to attract the attention of children. Compromising quality with price concerns may reduce children's interest in the book, or the books may not be of interest to children.
2. While preparing children's books, attention should be paid not to include behavioral contents that will set a negative example for children.
3. Since children's books play an important role in value transfer, universal values, different cultural values or national cultural values should be included in books.

4. As in all books and publications, attention should be paid to spelling rules in children's books. Especially children's literature works should be subject to a high level of control. Introducing children to books that are qualified in terms of spelling and spelling in the period when they learn the spelling rules can help them learn the subject and prevent misconceptions and misleading.
5. Pictures in children's books should be designed considering their functions in the text.
6. Studies should be conducted in which the relationship between pictures and text in different children's books is examined in depth.

6-10 Yaş Düzeyi Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı İç Yapı ve Dış Yapı Nitelikleri Açısından İncelenmesi*

Murat Vahdettin Karaköse

Millî Eğitim Bakanlığı

murat.vahdettin.karakose@outlook.com

ORCID:0000-0002-2239-7446

Hülya Kodan

Bayburt Üniversitesi

hulyakodan@bayburt.edu.tr

ORCID:0000-0002-4681-5972

ÖZ

Bu çalışmada 6-10 yaş düzeyi çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı iç yapı ve dış yapı nitelikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan “Çocuk kitapları iç yapı ve dış yapı özellikleri formu” ile “Çocuk kitapları resim-metin ilişki formu” kullanılmıştır. Dokümanlar, 2020 yılı Eylül ayı en çok tercih edilen 15 kitap olarak belirlenmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Çocuk kitapları için toplanan veriler frekans ve yüzde tabloları şeklinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda; kitapların çoğunluğunun kapağın ilgi çekiciliği, dayanıklılığı, kağıt kalitesi, kağıt fonu-yazı rengi uygunluğu, sayfa kenar boşluklarının kullanımı, yazı puntosu, satır ve cümle uzunlukları gibi dış yapı özelliklerine uygun olduğu; işlenen konuların gerçek hayatla ilişkili olduğu, kahramanların çocukların öykünebileceği olumlu davranışlar sergilediği, yalın ve sade bir dil kullanılması gibi iç yapı özelliklerini taşıdıkları belirlenmiştir. Ayrıca kitaplar resim- metin ilişkisi bakımından resimlerin metinler için daha çok açıklayıcı ve yorumlayıcı işlevlere sahip olduğu, konuyu ve içeriği tahmin etmeye, metni anlamaya yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk kitapları, iç yapı özellikleri, dış yapı özellikleri, resim-metin ilişkisi.

Çocuklar geleceğimizin en kıymetli teminatıdır. Çocuklar ne kadar donanımlı yetiştirilirse kendi milletine o derecede faydalı olacaktır. Faydalı oldukça hayatından lezzet alacak, mutlu hissedecektir. Dolayısıyla çocuklar erken yaşlardan itibaren okumaya, araştırmaya ve öğrenmeye sevk edilmelidir. Araştırıp okuyan çocuklar bilgiye kolayca ulaşabilir. Bilgiye ulaşabilme noktasında kitaplar önemli bir kaynaktır. Çocuklar, kitap okuyarak bilgiye ulaşmalı ve kendini geliştirmelidir.

İnsanoğlu dünyaya geldiği andan hayatının sonuna kadar iletişim hâlinindedir. İletişimin en temel aracı dildir. Dilin geliştirilmesinde edebiyat oldukça önemlidir. Edebiyat bazen eğitmek bazen duyguları aktarmak amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda çocuğun zihni, ruhi ihtiyaçları edebi eserlerle karşılanmaktadır. Bu ihtiyaçları karşılamak için çocuk edebiyatından yararlanılmalıdır (Okumuş, 2017; Ulusoy ve Altun, 2018).

Çocuk edebiyatı, çocuğun hayallerine hitap eden, sanatsal değerle yüklü, kelime hazinesine uygun, dil gelişimini destekleyen, millî ve evrensel değerler barındıran, sosyal ve psikolojik gelişimine katkı sağlayan keyif alarak okumaya teşvik eden edebi eserlerin tamamı şeklinde tanımlanır (Temizyürek vd., 2016). Çocuk edebiyatı çocukların hayal dünyalarına, duygu ve düşüncelerine dair yazılı ve sözlü olarak ifade edilen tüm yapıtları içerir (Karakurt İpek, 2019). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatı çocukların fikir yapılarını sembolleştirir, şekillendirir. Çocuğun

Geliş Tarihi :27 Nisan 2021
Düzeltilme Tarihi :24 Eylül 2021
Kabul Tarihi :29 Eylül 2021

Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları,
2021, 9(2), 96-109
Research in Reading & Writing Instruction,
2021, 9(2), 96-109
<https://doi.org/10.35233/oyea.928876>

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan “İlkokul Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin verilerinin bir bölümünden üretilmiştir.

ifade gücünü geliştirmede çocuk edebiyatı etkili olmaktadır. Bu nedenlerle çocuk edebiyatı eserlerinden faydalanılmalıdır.

Çocuk edebiyatı eserleri çocuklara okuduklarını analiz edebilme, değerlendirme yapabilme, yeni anlam üretme becerisi kazandırarak onları iyi okur olmaya hazırlayıcı bir pozisyonadadır. Çocuk edebiyatında çocuğa uygunluk amaçlanmalıdır. Yazar dış dünyayı sanatsal hâle getirirken çocuğun gelişim dönemini dikkate almalıdır (Balta, 2019). Erken yaşlarda kitapla karşılaşma çocukların kelime hazinesinin, okuduğunu anlama, anlatma, yorumlama, çıkarımda bulunma, soru sorma, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. (Snell vd., 2015; Bond ve Wasik, 2009; Connor ve Morrison, 2006; Isbell vd., 2004; Bus vd., 1995; Ateş vd., 2020). Gerekli ölçütlerle hazırlanmış çocuk kitapları çocukların bilişsel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayarak çocuğun okuma alışkanlığını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Okuma alışkanlığı, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçişte kazanması gereken davranışlardan biridir. Çocuğun erken yaşlarda bu alışkanlığı kazanabilmesi için çocuk kitaplarının çocuğa göre hazırlanması şarttır (Demircan, 2006). Kendine yönelik yararlı olanı seçebilme kabiliyetinden henüz yoksun olan çocuklara bu noktada rehberlik edilmelidir (Kıbrıs, 2010). Çocuk kitaplarının amaca hizmet edebilmesi, çocuklara faydalı olabilmesi için belirli biçim ve içerik özelliklerini taşıması gerekmektedir.

Çocuk kitapları incelendiğinde çok sayıda çocuk kitabı bulunmaktadır. Nitekim nitelikli çocuk kitapları tartışma konusudur. Çocuk kitaplarının konu, tema, karakterler, dil ve anlatım gibi iç yapı öğeleri ile kapak, sayfa düzeni, kitap ebatı, sayfa kalitesi, yazı türü ve puntosu, resimleme gibi dış yapı öğeleri titiz bir şekilde hazırlanmalıdır (Kuru, 2018; Huck vd., 2004).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin taşıması gereken dış yapı özellikleri kapak, kâğıt kalitesi, sayfa düzeni, yazı stili ve puntosu, resimleme olarak bilinmektedir. İç yapı (içerik) özellikleri ise tema (izlek), konu, ana fikir, plan, karakterler, dil ve anlatım başlıkları altında incelenmektedir (Kıbrıs, 2010; Nas, 2002; Şimşek, 2007; Temizyürek vd., 2016; Yılar ve Turan, 2007). Çocuk edebiyatı ürünlerinde dış yapı özelliklerinden kapak alımlı, sağlam olmalı ve kolay tahrip olmamalıdır. Dikişli, yapıştırmalı ve ciltli olmalı, uzun süre saklanabilmelidir (Şimşek, 2011). Kitaplar hacim ve ağırlık bakımından taşımaya elverişli olmalıdır (Temizyürek vd., 2016). Çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuğun göz sağlığını korumak amacıyla elverişli birinci sınıf hamur veya mat kuşe kâğıt kullanılmalıdır (Oğuzkan, 2006); sayfa kenar boşlukları en az 2 cm, satır aralıkları en az 1,25 cm olması beklenirken normalden çok satır aralıklarına da sahip olabilir. Sayfa içerisindeki satır uzunlukları 1-5. sınıf düzeyinde 7-8 cm olarak düzenlenmelidir. 6-8 yaş aralığında paragraflar çok uzun tutulmamalıdır (Şimşek, 2011). Çocuk kitaplarının sayfa içi düzenlemesi yapılırken harf-zemin ilişkisi renkleri çocukların gözlerini yormamalıdır (Güneş, 2007). Çocuk kitapları yazım ve imla kuralları bakımından hatasız oluşturulmalıdır (Demirel, 2010).

Resimler ilköğretim çağı çocuklarının görsel algısına katkı sağlayarak sanatsal bir duyarlılık kazandırmaktadır. Resimler, çocuklara kitaplar aracılığıyla estetik bir zevk kazandırmada önemli bir yere sahiptir (Güneş, 2007). Ayrıca çocuk kitapları için çizilmiş resimler anlamayı etkilediğinden resim ve metin arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır. (Körükçü, 2012). Resim ve nesne arasındaki fiziksel benzerlik, çocukların resimler ve nesnelere arasındaki bilgi transferinde rol oynar. Dolayısıyla daha yüksek benzerlik seviyeleri, daha fazla algısal ayrıntıyı ve dolayısıyla nesnelere ve tasvirler arasında daha fazla ortak bilgiyi içerir (Ganea vd., 2008). Sipe (1998) resim-metin ilişkisini sinerji kelimesi ile tanımlamaktadır. Resim ve metin her ne kadar ayrı bilişsel yapılarda temsil edilse de bu iki bilişsel yapı arasındaki bağlantılar aracılığıyla bütünleşik bir anlam inşa edilir. Bu bağlamda, resimli kitaplardaki illüstrasyonlar, zevk almak, dikkat çekmek, bir hikâyeyi anlamak veya anlatmak, hatırlamak, bir kavramı öğretmek ve çocuklarda takdir ve farkındalık geliştirmek içindir (Carney ve Levin, 2002; Fang, 1996). Resim-metin ilişkisi açısından farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan biri de Agosto (1999) tarafından, genişletme ve çelişki olmak üzere iki ana başlıkta ele alınan sınıflandırma türüdür. Genişletme kategorisi altında resimlerin ironi, mizah, ima, fantastik temsil ve dönüşüm alt kategorileri yer alırken; çelişki kategorisi altında ise ironi ve mizah alt kategorisinden farklı olarak ifşa kategorisi yer almaktadır. Bu sınıflandırma da diğer sınıflandırma şekilleriyle benzerlik göstermesine rağmen farklılıklar da görülmektedir. Agosto (1999) yaptığı sınıflandırma modelinin hem resimli hikâye kitabı yazarlığının hem de resimlemenin ilerlemesi ve gelişmesiyle beraber zamanla daha da geliştirilebileceğine dair düşüncelerini de ifade etmiştir.

Levin ise resimlerin metin üzerindeki işlevlerini beş başlık altında ele almıştır. Bunlar; dekoratif, temsili, organizasyonel, yorumsal olmak üzere geleneksel yaklaşımlar ile geleneksel olmayan dönüşümsel işlevlerdir. Dekoratif (süsleyici) resimler, metin içeriğiyle çok az veya hiç ilişkisi olmayan ancak sayfayı süsleyen resimlerken; temsili resimler, metin içeriğinin bir kısmını veya tamamını yansıtır ve açık ara en yaygın kullanılan illüstrasyon türüdür. Organizasyonel resimler ise metin içeriği için faydalı bir yapısal çerçeve sağlayan resimlerdir. Yorumlayıcı resimler, zor metinleri netleştirmeye yardımcı olan resimlerdir. Son olarak dönüşümsel resimler, okuyucunun metin bilgilerini hatırlamasını geliştirmek için tasarlanmış sistematik anımsatıcı (bellek geliştirici) bileşenleri içerir. Burada, bilgi genellikle daha somut hâle getirmek için kodlanır ve daha sonra anlamlı, etkileşimli bir örnekleme yoluyla ilişkilendirilir (Levin, 1979; Carney ve Levin, 2002). Resimlerin işlevleri süsleme, metni açıklayıcı ve yorumlayıcı ile tamamlayıcı olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2012; Güneş, 2007; Oğuzkan, 2001; Şimşek, 2007). Bu çalışma kapsamında da resimlerin süsleme, açıklayıcı ve yorumlayıcı ve son olarak tamamlayıcı işlevlerinin ele alındığı sınıflandırma şekli dikkate alınmıştır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin taşıması gereken iç yapı özellikleri çeşitli başlıklar altında ele alınmıştır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde verilmek istenen tema çocukların anlama ve algılama düzeylerine uygun olmalıdır. Çocuğun kendini ifade

etmesini kolaylaştırmalı ve hayat sevincini artırmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2005). Çocuklar için seçilen konular çocukların bilişsel, duyuşsal açıdan gelişimini destekleyen yapıda olmalıdır (Kubris, 2010). Çocuk kitaplarında karakterler ise çocukların imrendiği ya da öykündüğü kişiler olduğu için kahramanlara dikkat edilmelidir. Dolayısıyla çocuklar için örnek olacak kahramanlar kullanılmalıdır (Şimşek, 2011). Yazar; temayı, konuyu, karakterleri ve olay örgüsünü işlemeden önce bazı kalıplara göre düzenlemeler yapar. Yapılan bu düzenleme yani plan, yazma eylemini disipline eder (Demirel, 2010). Son olarak dil ve anlatım açısından yazar Türkçeyi doğru ve iyi kullanmaya dikkat etmelidir. Kısa ve kurallı cümleler kullanılmalıdır. Argo ifadeler ya da mecazlı söyleyişlere çok fazla yer verilmemelidir. Nihayetinde çocukların, kitaplardan dili öğreneceği düşünülerek öğrenmelerine katkı sağlayacak metinler hazırlanmalıdır (Temizyürek vd., 2016).

Çocuk kitaplarının etkili olması, çocuğa görelilik ile alakalıdır. Bu noktada çocuk edebiyatına yönelik eser vermek hüner ve titizlik gerektirmektedir. Çocuğun hayal dünyasını desteleyecek eserler ortaya koymak önemlidir. Çocuklara yönelik hazırlanan eserler dilsel, bilişsel, duyuşsal yönden çocukların istek ve beklentilerine katkıda bulunabilmelidir (Gönen vd., 2012; Huck vd., 2004). Bu beklentileri istenilen düzeyde karşılayabilmek de ancak nitelikli eserlerle mümkündür. Bu bağlamda, araştırma ile çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı iç yapı ve dış yapı niteliklerini taşıma düzeyi ile kitaplardaki resim-metin ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. İlkokul öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri nasıldır?
2. İlkokul öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri nasıldır?
3. İlkokul öğrencilerine yönelik çocuk kitapları resim-metin ilişkisi açısından nasıldır?

Yöntem

Model

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile yürütülmüştür. Doküman incelemesi; araştırmacının, araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplamak amacıyla dokümanları incelemesi ile gerçekleştirilir. Doküman inceleme konu ile alakalı olgu ve olaylar hakkındaki yazılı belgelerin incelenmesiyle yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmaya yönelik ses, video, kitap, fotoğraf, arşiv, rapor ve dosya benzeri doküman sistematik olarak analiz edilir (Karataş, 2015). Doküman inceleme dijital ortam dokümanlarının veya basılı dokümanların incelenmesinde kullanılan sistematik bir yöntemdir (Özkan, 2019). Araştırma ile 6-10 yaş düzeyi, çok tercih edilen çocuk kitapları, çocuk edebiyatı nitelikleri açısından incelenerek kitapların çocuk edebiyatı niteliklerine uygunluğuna ilişkin inceleme yapılmıştır.

İncelenen Eserler

Bu çalışmada incelenen kitapların listesi Tablo 1'de sunulmuştur. Bu eserler 21 kitap satış noktasının listelerinden elde edilen 420 kitap karşılaştırılarak tüm listelere en az üç defa girmiş olan kitaplardan oluşturulmuştur.

Tablo 1

Çalışmaya Dâhil Edilen Kitapların Frekans Değerleri

Kitap Adı	f	Kitap Adı	f
Küçük Kara Balık	15	Dahiler Sınıfı Einstein Sınırsız Deha	4
Levent Serisi Türkiye'yi Geziyorum-Muğla	9	Filozof Meşe	4
101 Atasözü 101 Öykü	6	Okuma Karşıtları Kulübü	3
Ay'ı Kim Çaldı	5	Her Gün Yeni Bir Macera	3
Çetin Ceviz ve Mucide	5	Hayvanlar Senfonisi	3
Çiko'nun Günlüğü	5	Nokta	3
Kırmızı Elma	4	Annemin Çantası	3
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	4		

Araştırma ile incelenen kitapları belirleme aşamaları aşağıda detaylıca sunulmuştur:

1. *Aşama:* İncelenecek çocuk kitaplarına yönelik kriterler belirlenmiştir. Kitapevlerinin 6-10 yaş düzeyi çocuk kitabı satışı olmasına bununla birlikte (farklı 10 ve üzeri yayınevine ait olmak şartıyla) en çok tercih edilen listesi sunabilmesine dikkat edilmiştir.
2. *Aşama:* Kitap satış noktalarını belirlemek için Google arama motoru üzerinden 'çocuk kitapları' ifadesiyle arama

yapılmış ve çocuk kitabı satışı olan internet siteleri bulunmuştur. İnternet siteleri dışında Erzurum il merkezinde yer alan kitabevelerine ulaşılmıştır. Araştırma kriterlerini sağlayan 16 internet sitesi, beş kitabevi olmak üzere 21 kitap satış noktası belirlenmiştir.

3. *Aşama:* İnternet siteleri ve kitabevelerinin oluşturduğu 2020 yılı Eylül ayı 6-10 yaş düzeyi çok tercih edilen çocuk kitapları listelerine ulaşılmıştır. İnternet sitelerinin çocuk kitapları ile ilgili sayfasından bu listeler alınmıştır. Kitabevelerinin ise mağaza yetkilileri ile görüşmeler yapılarak çok tercih edilen kitaplar not alınmış ve daha sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Çok tercih edilen listesi belirlenirken en çok tercih edilen kitap listesinin 20 kitap ile sınırlandırılmasının nedeni internet sitelerinin aynı sayıda çok tercih edilen listesi oluşturamamış olmasından kaynaklanmaktadır.

4. *Aşama:* 21 kitap satış noktasının listelerinden elde edilen 420 kitap karşılaştırılarak tüm listelere en az üç defa girmiş olan bütün kitaplardan yeni bir liste oluşturulmuştur. Oluşturulan listeye aynı yazarın birden fazla kitabı alınmamıştır. Liste tekrar güncellenerek incelemeye alınmıştır. Yapılan güncellemeler ile 6-10 yaş düzeyinde en çok tercih edilen 15 çocuk kitabı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form hazırlama sürecinde; çocuk kitapları niteliklerinin belirlenmesi amacıyla yurt içi ve yurt dışı makaleler, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve kitaplar incelenerek çocuk edebiyatı üzerine yapılmış bilimsel araştırmalar taranmıştır. Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler dış yapı, iç yapı ve resim-metin ilişkisine yönelik başlıklar altında toplanmıştır. “Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu” ile “Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişki Formu” hazırlanmıştır. Hazırlanan formlar incelenmek üzere Uzman Görüşü Formu ile birlikte iki Sınıf Eğitimi ve bir Türkçe Eğitimi uzmanına e-posta yoluyla gönderilmiştir. İç yapı ve dış yapı özelliklerine yönelik 10 maddenin değiştirilmesi, iç yapı ve dış yapı özelliklerine yönelik beş maddenin düzeltilmesi ve iç yapı ve dış yapı özelliklerine yönelik iki maddenin çıkarılması uzmanlar tarafından önerilmiştir. Uzman görüşünde belirtilen bazı maddelerin iki farklı maddeye dönüştürülmesi önerileri dikkate alınmıştır. Önerilen değişiklik yapıldıktan sonra madde sayısı 36 maddeden 46 maddeye çıkarılmıştır. 10 madde dış yapı özelliklerine yönelik, 36 madde iç yapı özelliklerine yönelik olmak üzere “Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu” 46 maddeden oluşmuştur.

“Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişki Formu”na yönelik maddeler de yine uzmanların görüşüne sunulurken alınan geri bildirimler ile düzenleme yapılmıştır. Resim metin ilişkisine yönelik iki maddenin değiştirilmesi, iki maddenin düzeltilmesi ve iki maddenin çıkarılması önerilmiştir. Uzman görüşünde belirtilen bazı maddelerin iki farklı maddeye dönüştürülmesi önerileri dikkate alınmıştır. Bazı maddelerin daha açık izah edilmesi istenmiştir. Önerilere dikkat edilerek form yeniden düzenlenmiştir. Öneriler ışığında düzenlenen form 22 maddeden 26 maddeye çıkarılmıştır. Ayrıca formlar dil, anlatım, yazım ve imla bakımından, beş yıl ve üzerinde öğretmenlik yapmış üç Türkçe öğretmenin görüşüne sunulmuş ve dönütleri sonucunda düzenlenmiştir.

İnandırıcılık/Aktarılabirlik

Nitel araştırmalarda nicel araştırmadaki güvenilirlik ve geçerlik kavramlarının yerine inandırıcılık ve aktarılabirlik kavramları kullanılmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2016) göre nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik kavramları yerine, iç geçerlilik için inandırıcılık, dış geçerlilik için aktarılabirlik; iç güvenilirlik için tutarlık, dış güvenilirlik için teyit edilebilirlik kavramları kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, verilerin toplanması aşamasında, konu ile ilgili alan yazın taraması yapılmış, ardından 6-10 yaş düzeyi çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı iç yapı ve dış yapı özellikleri ile resim-metin ilişkisi açısından incelenmesine yönelik 46 maddeden oluşan Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu ve 26 maddeden oluşan Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişki Formu oluşturulmuştur. Listelerin oluşturulmasında araştırmanın inandırıcılık boyutu için üç akademisyen üç de sınıf öğretmenine uzman görüşü almak üzere sunulmuştur. Geri bildirimler doğrultusunda formlara son hâli verilmiştir. Bu süreç, çalışmayı inandırıcı ve aktarılabir kılmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde seçilen çocuk kitapları ‘Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu’ ve ‘Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişki Formu’ ile değerlendirilmiş ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz daha önceden elde edilmiş kavramsal sınır çerçevesine ya da temaya göre özetleme ve yorumlama yapılmasıdır. Betimsel analizde veriler önce sistemli ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra ise betimlemeler açıklanarak yorumlanır (Karataş, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada konu ile ilgili alan yazın taranarak ‘Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu’ ve ‘Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişki Formu’ oluşturulmuştur. Formlar kapsamında düzenlenen veriler son aşamada tanımlanırken yer yer doğrudan alıntılara başvurulmuştur. Verilerin yorumlanmasında oluşturulan formlar dikkate alınarak, veriler rapor edilmiş ve tablo olarak sunulmuştur.

Etik Beyan

Çalışma kamuya açık dokümanların incelenip değerlendirilmesini kapsadığı, herhangi bir bireyden veri toplanması söz konusu olmadığı için etik kurul izni alınmamıştır. Bununla birlikte araştırma etiğinin gerektirdiği tüm kurallara riayet edilmiş; ulaşılan verilerde herhangi bir değişiklik yapılmamış, tüm veri ve bilgilerde kaynak gösterimine gereken özen gösterilmiştir.

Bulgular

Çocuk Kitapları Dış Yapı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi olan "6-10 yaş düzeyi çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri nasıldır?" sorusuna ilişkin veriler 'Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu' kullanılarak değerlendirilmiştir.

Çocuk kitaplarının, çocuk edebiyatı dış yapı özelliklerini (kapak tasarımı, ciltleme dayanıklılığı, kâğıt kalitesi, yazı puntosu, satır uzunlukları) taşıması bakımından üç kitabın % 100-85 oranında, sekiz kitabın % 84-60 oranında, dört kitabın ise % 59-20 oranında dış yapı özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Çocuk kitapları dış yapı özellikleri bakımından incelendiğinde kapağın sağlamlığı özelliğini dört kitabın uygun olduğu, 10 kitabın kısmen uygun olduğu ve bir kitabın uygun olmadığı, kitap kapağının çocukların ilgisini çekmesi bakımından dokuz kitabın uygun olduğu ancak altı kitabın kısmen uygun olduğu, kitap kapağı dayanıklılığı bakımından ise 11 kitabın uygun olduğu bir kitabın kısmen uygun olduğu ve üç kitabın uygun olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca kitap kapağı içeriğinin yaş seviyesine uygunluğu açısından 14 kitabın uygun, bir kitabın ise kısmen uygun olduğu, kitapta kullanılan kâğıt kalitesi bakımından; sekiz kitabın uygun olduğu, altı kitabın kısmen uygun olduğu, bir kitabın ise uygun olmadığı; kâğıt fonu ile yazı renginin uygunluğu bakımından tüm kitapların uygun olduğu; sayfa kenar boşluklarının kullanımı bakımından 12 kitabın uygun olduğu, bir kitabın kısmen uygun olduğu ve iki kitabın ise uygun olmadığı; yazı puntosu bakımından sekiz kitabın uygun olduğu, yedi kitabın ise uygun olmadığı; cümle uzunlukları bakımından ise 11 kitabın uygun olduğu, üç kitabın kısmen uygun olduğu ve bir kitabın ise uygun olmadığı belirlenmiştir. Son olarak satır uzunlukları bakımından yedi kitabın uygun olduğu, iki kitabın kısmen uygun olduğu ve altı kitabın uygun olmadığı tespit edilmiştir. Kitaplar dış yapı özellikleri bakımından taşıması gereken özellikler açısından değerlendirildiğinde tüm kitapların sadece kâğıt fonu ve yazı rengi uygunluğuna dikkat edilerek hazırlandığı söylenebilir.

Çocuk Kitapları İç Yapı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "6-10 yaş düzeyi çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri nasıldır?" sorusuna ilişkin veriler 'Çocuk Kitapları İç Yapı ve Dış Yapı Özellikleri Formu' kullanılarak değerlendirilmiştir.

Çocuk kitapları, çocuk edebiyatı iç yapı özellikleri (konu, millî ve farklı kültür değerlerini içermesi, kahramanların özellikleri, dil ve anlatım, yazım ve imla) bakımından yedi kitabın % 100-85 oranında, sekiz kitabın % 84-72 oranında iç yapı özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Kitaplar iç yapı özellikleri bakımından incelendiğinde 14 kitabın senaryosunun ilgi ve merak uyandırması bakımından uygun olduğu, bir kitabın ise kısmen uygun olduğu, akla mantığa uygunluk bakımından 13 kitabın uygun olduğu, kitap konusunun çocuğun yaş seviyesine uygun olması bakımından 14 kitabın uygun olduğu bir kitabın ise kısmen uygun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 12 kitapta kitapta olağanüstü karakter, kahraman ya da unsur bulundurduğu, 11 kitabın çocuklara olumsuz örnek teşkil edecek davranış bulundurması bakımından uygun olduğu tespit edilmiştir. Kitaplarda ana fikir anlaşılabilirliği, başlık ile konu bağlantısı bakımından tüm kitaplar istenen niteliktedir. Kitap konusunun gerçek hayat ile ilişkisi bakımından dokuz kitabın uygun olduğu aynı zamanda kitaplarda sunulan düşünce ve olayların basitten karmaşığa ilkesine uygun şekilde aktarıldığı belirlenmiştir. Kitapların çoğunluğunda evrensel ve kültürel değerlere yer verilmiştir. Bir kitap hariç diğer tüm kitaplar ayrımcılık ya da ön yargı içermemesi, kahramanların davranışlarının yaş düzeylerine uygun olduğu, kahramanların öykünülebilecek davranışlarda bulunduğu belirlenmiştir. Kitapların büyük bir kısmı karakterlerin fiziksel, kişilik ve ruhsal özelliklerinin betimlenmesi bakımından uygun bulunmuştur. 14 kitapta zaman doğrusal ilerlemekteyken, tüm kitaplarda mekân unsuru çocuğun mekân algısına uygundur.

Ayrıca kitaplar dil ve anlatım açısından incelendiğinde ise; kitapların çoğunluğunda kelime ve kavramların bağlamdan tahmin edilebildiği, soyut kavramların çocukların yaş düzeyine göre somutlaştırıldığı, sade bir dil kullanıldığı, çocuğun düzeyine uygun deyim ve atasözlerine yer verildiği, uygun olmayan ifadelere yer verilmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte kitapların çoğunluğunda yazım ve imla hatalarının bulunduğu belirlenmiştir.

Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişkisine Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "6-10 yaş düzeyi çocuk kitapları resim-metin ilişkisi açısından nasıldır?" sorusuna ilişkin veriler 'Çocuk Kitapları Resim-Metin İlişki Formu' kullanılarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada incelenen dört kitabın % 100-85 oranında, yedi kitabın % 84-60 oranında, dört kitabın ise % 59-19 oranında resim-metin ilişkisi (sanatsal zevk, yaratıcılık, düzeye uygunluk, zaman-mekân ilişkisi, tahmin edilebilirlik) taşıdığı

söylenbilir. Kitapların çoğunluğunda resimlerin yaş düzeyine uygun olduğu, renkli ve net bir şekilde sunulduğu, resimlerin devingenliği bakımından (işler durumunda olan hareketli) uygun olduğu tespit edilmiştir. Kitapların büyük bir kısmında sunulan resimlerin çocuğun sanatsal zevkini destekleyici nitelikte olduğu, yaratıcılığı ve hayal dünyasını harekete geçirme bakımından uygun olduğu belirlenmiştir. Tüm kitaplarda resim-metin konumunun uygun olduğu ancak resim-metin oranı bakımından bir kitap dışında tüm kitapların kısmen uygun olduğu belirlenmiştir. Kitapların büyük bir kısmında yer alan resimlerin çocukların gelişim dönemine uygunluğu, resim başlık bağlantısının, resim-konu ilişkisinin olduğuna, yine aynı şekilde resmin ana düşünce veya ana duyguyu yansıttığına dair tespitlerde bulunulmuştur. Resimlerin kahraman ve karakterlerin duygularını yansıtmaları bakımından kitapların çoğunun uygun olduğu, resimlerin zaman ve mekân ilişkisini yansıttığı, resimlerin metinde gerçekleşen durum ilişkisini uygun şekilde sunulduğu belirlenmiştir. Son olarak kitaplarda yer alan resimlerin metni tahmin etme, anlamayı kolaylaştırma, bu bağlamda da tüm kitaplarda yer alan resimlerin metni açıklayıcı ve yorumlayıcı işlev taşıdığı tespit edilmiştir. Ayrıca üç kitapta süsleyici resimler de yer almaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada incelenen 6-10 yaş düzeyi çok tercih edilen çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri bakımından üç kitap % 85-100 oranında, sekiz kitap % 84-60 oranında, dört kitap ise % 59-20 oranında dış yapı özelliklerini taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Kitapların çoğunun kapağın ilgi çekiciliği, dayanıklılığı, kapak içeriğinin düzeye uygunluğu, kâğıt kalitesi, kâğıt fonu-yazı rengi uygunluğu, sayfa kenar boşluklarının kullanımı, yazı puntosu, satır ve cümle uzunlukları gibi dış yapı nitelikleri açısından uygun olduğu belirlenmiştir. Demircan (2006) Tübitak çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal incelemesi üzerine yaptığı çalışmada da incelenen kitapların çoğunluğunun dış yapısal niteliklere uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çer (2016) yaptığı çalışmada 4-6 yaş düzeyi çocuk kitaplarının kapak tasarımlarının sağlam ve dayanıklı olması gerektiğini vurgulamıştır. Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011) inceledikleri kitapların kapaklarında karton kullanılması ve yapıştırma tekniği ile hazırlanmasından dolayı kapak sağlamlığı ve dayanıklılığı açısından yetersiz bulunmuşlardır. Bu sonuç incelenen kitap kapaklarının sağlamlığı bakımından bu çalışmada varılan sonuçla benzerlik gösterirken, kitapların silikonla yapıştırılmış olması sebebiyle daha dayanıklı olduğu sonucu ile bahsedilen çalışma sonucundan farklılık görülmektedir. Taşdemir (2005) çalışmasında incelediği çocuk hikâye ve romanları içerik, teknik tasarım ve düzenleme, dil ve anlatım boyutlarında yeterli bulunurken; kapak tasarımı, kullanım kolaylığı boyutlarında yetersiz bulunmuştur. Bu çalışmada da incelenen çocuk kitaplarının kapaklarının ilgi çekiciliği bakımından dokuz kitap uygun bulunurken altı kitap kısmen uygun bulunmuştur. Kıbrıs'a (2006) göre çocuklar için hazırlanan kitapların kapak ciltlemesi dayanıklı olmalıdır. Kitap kapakları hazırlanırken yapılan dikişlerin sağlam olmaması durumu çocukların kitaplarını koruma ve kitaplık düzenleme noktasındaki alışkanlıklarını olumsuz bir şekilde etkileyecektir. Dönmezler (2019), çalışmasında incelediği çocuk kitaplarının kapak ve ciltlemesinin sağlam ve dayanıklı olduğu, kitap kalitesi niteliğinin kısmen taşındığı sonucu, Düzenli (2019) incelediği hikâyelerin dış yapı özellikleri bakımından çocuk yazınına uygun olduğu sonucu, Dönmezler ve Say (2020) incelediği kitapların kapak, ciltleme, yazı tipi ve boyutu, sayfa düzeni noktasında uygun olduğu sonucu bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Özgider (2010) Türkiye ve İngiltere'de çok satılan çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri bakımından benzerlik gösterdiği sonucuna ulaştığı çalışmasında sayfa kenar boşluklarının, yazı puntosu gibi biçimsel özelliklerinin çocuğun yaş düzeyine uygun olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmadan da anlaşılacağı üzere kitapların dış yapı özelliklerinin belirlenmesinde kültürel özelliklerden ziyade çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak çocuk kitaplarının hazırlanması gerektiği söylenebilir (Çetin ve Cir, 2016).

Araştırmada incelenen 6-10 yaş düzeyi çok tercih edilen çocuk kitaplarından yedisinin % 100-85 oranında, sekizinin ise % 84-72 oranında iç yapı özelliklerini taşıdığı belirlenmiştir. Çalışmada incelenen çocuk kitaplarında arkadaşlık, yardımlaşma, aile, dostluk, başarı, zorluklarla mücadele, sosyal medya kullanımı ve araştırma merakı gibi konular işlenmiştir. Bu durum da işlenen konuların gerçek hayatla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Demirel'e (2010) göre çocuk kitapları hazırlanırken günlük hayattan yaşantılara, günlük hayata yakın yaşantılara veya hayali yaşantılara yer verilebilir. Bulut ve Kuşdemir (2013) Tübitak tarafından yayınlanan 8-10 yaş çocuklarına yönelik kitapları incelediklerinde kitapların tema ve konularının çocukların özelliklerine uygun olduğu; dil ve anlatım bakımından anlaşılabilir ve okunabilir olduğu; çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve düşünce ile anlatılan konuların uyumlu olduğu sonucu bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Konuların gerçek hayatla ilişkilendirilmesi, çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamaktadır. Daha da önemlisi de çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Lüle, 2007).

Kahramanların çocukların öykünebileceği olumlu davranışları sergilemesi bakımından incelendiğinde, 11 kitapta çocukların öykünebileceği, istenen davranışlar sergilediği görülmüştür. İki kitabın bazı kısımlarında ise çocuklarda yer edinebilecek olumsuz davranışlara yer verildiği için kısmen öykünebilecek davranış içerdiği belirlenmiştir. İki kitapta ise yoğunlukla olumsuz davranışlara yer verildiği gözlenmiştir. Ayrıca kitapların çoğunda kahramanların fiziksel, kişilik ve ruhsal özellikleri açıklayıcı bir şekilde sunulmuştur. Böylece okuyuculara farklılıklara saygı duyma, kendi özelliklerinin farkında olma, empati kurabilme şansı sağladığı söylenebilir. Demirel'e (2010) göre kitaplar, içerisinde yer alan farklı kişilik özellikleri sayesinde, çocuğa kendini tanıma, başka insanlarla kıyaslama yaparak etrafındaki kişilikleri tanıma olanağı sağlar. Saltık (2016) çalışmasında kahramanların çocukların iyiye, doğruya, güzele yönelmesine kılavuzluk edecek davranışlar sergilediği sonucu, Tekşan vd. (2019) çalışmalarında metnin ana karakterlerinin olumlu davranış

gösterdiği sonucu bu çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Farklı kültürel değerler ya da millî kültür değerlerini barındırma bakımından yedi kitabın farklı kültür ya da millî kültür unsurlarına yönelik değere yer verdiği, sekiz kitabın ise farklı ve millî kültür unsurlarına yönelik değere yer vermediği görülmüştür. Gündoğan'a (2019) göre millî kültür değerleri vatan, millet, gelenek görenek, bayrak, millî bayramlar gibi bir millete ait davranışları ifade eder. Çocukların erken yaşlarda millî kültürünü benimseyip önemsemesi gerekmektedir. Ayrıca çalışmada kitapların büyük bir kısmının adalet, sevgi, barış, dürüstlük, yardımlaşma, hoşgörü gibi evrensel değerlere de yer verdiği görülmüştür. Bunun yanısıra bir kitap dışında tüm kitaplarda ayrımcılık ve ön yargıya yer verilmediği belirlenmiştir. Mert vd. (2013) inceledikleri çeviri kitaplarının çocukların farklı çevreleri, kültürleri tanınmasının yanında aynı zamanda kendi kültürlerinin de farkına varabilmelerini sağlayan kültürel ve evrensel değerlere yer verdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kitaplar dil ve anlatım bakımından incelendiğinde ise çoğunluğunda söz sanatlarına yer verilmeden sade ve anlaşılır bir dil kullanıldığı; argo, küfürlü ifadeler ve etiketlemelerin yer almadığı, yaygın kullanılan yabancı kelimelere yer verildiği, soyut kavramların çocuğun bilişsel gelişim düzeyine uygun olarak somutlaştırıldığı, ağırlıklı olarak kurallı cümlelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca kitapların çoğunluğunda çocukların düzeyine uygun deyim ve atasözlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak yazım ve imlâ hataları bakımından kitapların çoğunluğunda yazım ve imlâ hatalarının olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın iç yapı özelliklerinden dil ve anlatım bakımından benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar: Gönen, Aydos, Şentürk, Karacan, Kahraman ve Tuna (2013) incelemek üzere seçilen kitapların dili sade ve açık; anlatımı güçlüdür. Sözcükler çocuğun dünyası ile ilişkili ve günceldir. Kitaplar yabancı sözcüklerden arındırılmış, soyut kavramların kullanımına oldukça az yer verilmiştir. Özellikle imlâ ve noktalama doğru kullanılmıştır. 1967 ve 1997 yılında yayımlanan çocuk kitaplarının dil ve anlatım bakımından incelendiği çalışmada 1997 yılında yayımlanan kitaplarda argo kelime kullanımının arttığı, noktalama işaretlerinin kullanım yanlışlıklarının azaldığı, anlatım bozukluğu bakımlarından olumlu gelişmeler olduğu tespitinde bulunulmuştur (Özkan ve Yılmaz, 2001). Gönen vd. (2015) inceledikleri resimli çocuk kitaplarının büyük bir çoğunluğunun konusunun gerçek hayatla ilişkili olması, kahramanların olumlu davranışlara yönlendirme yapması, yalın dil kullanılması, somut temalara yer verilmesi sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik gösterirken, inceledikleri kitapların tamamında noktalama işaretlerine dikkat edildiği sonucu farklılık göstermektedir.

Araştırmada incelenen 6-10 yaş düzeyi çok tercih edilen çocuk kitaplarından resim-metin ilişkisi bakımından dört kitabın % 100-85 oranında, yedi kitabın % 84-60 oranında, dört kitabın ise % 59-19 oranında resim-metin ilişkisine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kitap resimleri çocuğun sanatsal zevkini destekleyen estetik yapıya sahip olması bakımından 11 kitapta çocukların sanatsal zevkini destekleyen estetik yapıya sahip nitelikli çizimlere yer verilmiştir. İki kitapta çocukların sanatsal zevkini destekleyen estetik yapıya sahip çizimlere kısmen yer verilmiştir. İki kitap ise alelade çizimlere yer verilmiş olduğundan çocukların sanatsal zevkini destekleyen estetik yapıya sahip değildir. Güneşe (2007) göre çocuk kitabı resimleri çocukların estetik bir bilinç oluşturmaya açısından nitelikli bir çizim gerektirmektedir. Resimler çocukların görsel algısına katkı sağlayarak aynı zamanda çocuklara sanatsal bir duyarlılık kazandırmaktadır. Resimler çocuklara kitaplar aracılığıyla estetik bir zevk kazandırmada önemli bir yere sahiptir. Demirele (2010) göre çocuk kitapları için hazırlanmış resimler çocukların resim sanatına yönelik beceri, ilgi ve yaratıcılıklarını gün yüzüne çıkarmalıdır. Sever (2003) ve Şahin'e (2014) göre resimli çocuk kitaplarında, resimler çocukların zevk alarak ve eğlenerek öğrenmesine olanak sağlayan görsel öğeler içermelidir. Resimler çocukların hayal dünyalarına kapılar açarak eğlenmelerini sağlamalıdır. Kitap resimleri çocukların yaratıcılığını ve hayal gücünü harekete geçirecek nitelikte olması bakımından incelendiğinde kitapların çoğunluğunun uygun olduğu gözlenmiştir.

Kitaplar, resim ve durum ilişkisi bakımından incelendiğinde resim-durum ilişkisinin uygun olduğu söylenebilir. Bu durumda kitaplarda yer alan resimlerin metinde anlatılan düşünce, durum ve olayları açıklayıcı ve yorumlayıcı işlevi gördüğünü söylemek mümkündür. Kitaplar resimlerin metni tahmin etme becerisini desteklemesi bakımından incelendiğinde 11 kitapta resimler metni tahmin etme becerisini desteklerken, üç kitapta resimlerin metni tahmin etme becerisini kısmen desteklediği, bir kitapta ise resimlerin metni tahmin etme becerisini desteklemediği gözlenmiştir. Resimli kitaplardaki çizimler, çocukları metin okumaya ve metinle etkileşime geçmeye teşvik eder. Genç okuyucuları gizli nesnelere/karakterlere bulmaya/adlandırmaya veya bir sonraki adımda ne olacağını tahmin etmeye motive eder (Fang, 1996). Bu açıdan bakıldığında kitapların çoğunluğunun metni tahmin etmeye yönelik teşvik edici olduğu söylenebilir. Ayrıca çalışmada resimlerin metin başlığı ile ilişkili olduğu sonucu, Demirel, Kökçü ve Akbaba (2018), İnan Yıldız (2015), Özkan ve Tutkun (2014) çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ancak İşcan ve Karadağ (2021), ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyumunu inceledikleri çalışmada resimlerden metni tahmin etmenin oldukça düşük oranda olduğu tespitinde bulunmuşlardır.

Kitaplar resimlerin metni anlamayı kolaylaştıracak nitelikte olması bakımından çoğunluğunda resimlerin metni anlamayı kolaylaştırdığı, resimlerin metinle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucuna benzer sonuçlar gösteren çalışmalar (İnan Yıldız, 2015; Çakmak ve Kaçar, 2020) bulunmaktadır. Nikolajeva ve Scott (2000) çalışmalarında resim- metin ilişkisine yönelik tamamlayıcı, devamlılık, uyum, ilişki, ve çelişki olmak üzere beş başlık altında bir sınıflandırma yapmışlardır. Simetrik resimlerin; kelimelerle aynı hikâyeyi anlattığı durumlardır. Aslında simetrik resimler anlatılan bilginin farklı bir şekilde tekrar edilmesi gibidir. Bu nedenle, kitaplarda kullanılan resimlerin tamamen simetrik veya çelişkili olmaması gerekir. Görsel materyallerin okuyucu için etkili bilgi sağlayabilmesi için görsellerin hem metin içeriğini yansıtması hem de metinde yer verilmeyen bilgiye katkı sağlaması gerekmektedir (Levin

ve Mayer, 1993; Akt: Kayabekir ve Tepecik, 2018). Bu bağlamda da kitapların resimlerinin belirlenmesine özel bir önem verilmelidir.

Kitaplar resimlerin süsleyici şekilde tasarlanmış olması bakımından incelendiğinde üç kitapta süsleyici resim vardır. 12 kitapta ise süsleyici resimlemeye rastlanmamıştır. Şimşek (2011) göre süsleyici resimler sanatsal bir çağrışım yapmak ya da yaratıcılığı tetiklemek amaçlı konular. Süsleme, güzellik duygusunun gelişmesi amacıyla yapılır. Kitap resimlerinin süsleyici olması, çocukların hayal gücünü ve estetik duygusunu destekler. Kitabı çekici hâle getirmek için kullanılır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Çocuk edebiyatı eserleri hazırlanırken çocukların ilgi duyabilecekleri renklilikte olmasına dikkat edilmelidir. Fiyat kaygısı güdülerek kaliteden ödün verilen eserler çocukların kitaplara karşı ilgilerini azaltabilir.
2. Çocuk kitapları hazırlanırken çocuklara olumsuz örnek teşkil edecek davranış içeriklerine yer verilmemesine dikkat edilmelidir.
3. Çocuk kitapları değer aktarımında önemli bir rol oynadığından kitaplarda kültürel değerlere yer verilmelidir.
4. Bütün kitap ve yayınlarda dikkat edilmesi gerektiği gibi çocuk kitaplarında da yazım ve imla kurallarına dikkat edilmelidir. Bilhassa çocuk edebiyatı eserleri yüksek düzeyde bir kontrolden geçirilmelidir. Çocukların yazım ve imla kurallarını öğrendikleri dönemde yazım ve imla bakımından nitelikli kitaplara tanıştırılması konunun öğrenilmesine yardım ederek kavram yanlışlarının ve yanlış öğrenmelerin önüne geçecektir.
5. Çocuk kitaplarında resimler metindeki işlevleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır.
6. Farklı çocuk kitaplarındaki resim ve metin ilişkisinin derinlemesine irdelendiği çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Agosto, D. E. (1999). One and inseparable: interdependent storytelling in Picture story books. *Children Literature in Education*, 30 (4), 267-280.
- Ateş, S., Akbay F., Yıldırım, K. ve Çetinkaya, F. Ç. (2020). The effects of story reading on first grade students' story comprehension and retelling skills. *Academy Journal of Educational Sciences*, 4(2), 81-86.
- Balta, E. E. (2019). Çocuk edebiyatı üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların içerik analizi (2011-2018 Yılları). *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 464-489.
- Bond, M. A. & Wasik, B. A. (2009). Conversation stations: Promoting language development in young children. *Early Childhood Education Journal*, 36, 467-473.
- Bulut, P. ve Kuşdemir, Y. (2013). Tübitak tarafından yayımlanan çocuk kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(12), 215-226.
- Bus, A. G., Van Ijzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21.
- Carney, R. N. & Levin, J. R. (2002). Pictorial illustrations still improve students learning from text. *Educational Psychology Review*, 14(1), 5-26.
- Connor, C., M. & Morrison, F. J. (2006). Preschool instruction and children's literacy skill growth. *Journal of Educational Psychology*, 98(4), 665-689.
- Çakmak, Z. ve Kaçar, T. (2020). 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(3), 1629-1649.
- Çakmak Güleç, H., ve Geçgel, H. (2012). *Çocuk edebiyatı okul öncesinde edebiyat ve kitap* (2.baskı). Kriter.
- Çer, E. (2016). Preparing books for children from birth to age six: The approach of appropriateness for the child. *Journal of Education and Practice*, 7(6), 78-99.
- Çetin, Ş. Ü. ve Cır, Ö. (2016). Farklı kültürlerdeki çocuk kitaplarının resimlendirme tekniklerinin ve görsel özelliklerinin incelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 3(1), 1-12.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- Demirel, Ş. (2010). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. Pegem Akademi.
- Demirel, Ş., Kökçü, Y. ve Akbaba, R. S. (2018). 5. Sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 224-243.
- Dönmezler, E. (2019). *Türkiye'de yayınlanmış 5-8 yaş resimli çocuk kitaplarının biçim, resim ve içerik açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Dönmezler, E. ve Say, S. (2020). Examination of illustrated childrens' boks published in Turkey for ages 5-8 in

terms of format, illustrations and content. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 11(40), 746-772.

Düzenli, E. (2019). *Hidayet Karakuş'un hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel unsurları bakımından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bayburt Üniversitesi.

Fang, Z. (1996). Illustrations, text, and the child reader: what are pictures in children's storybooks for? *Reading horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 37(2), 130-142.

Ganea, F., Pickard, M. B. & Deloache, J. S. (2008). Transfer between picture books and the real World by very young children. *Journal of Cognition and Development*, 9(1), 46-66. <https://doi.org/10.1080/15248370701836592>

Gönen, M., Aydos, E.H., Şentürk, Ç., Karacan, G., Kahraman, C. ve Tuna, P. (2013). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (1), 1-14.

Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Uluştas, Z. ve Kahve, Ö. (2016). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 724-735. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2015014224>

Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., & Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(196), 258-272.

Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M., & Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 250-265.

Gündoğan, A. (2019). Millî değerlerin içselleştirilmesinde hayat bilgisi dersinin rolü. A. F. Arıcı ve M. Başaran (Ed.) içinde, *Millî Eğitim Üzerine Yazılar* (ss.125-141). Efe Akademi.

Güneş, Z. (2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Huck, C., Kiefer, B., Hepler, S., & Hickman, J. (2004). *Children's literature*. McGraw-Hill.

Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and storyreading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education Journal*, 32(3), 157-163. <https://doi.org/10.1023/B:ECEJ.0000048967.94189.a3>

İnan Yıldız, F. (2015). *İlkokul 2. Sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

İşcan, A. ve Karadağ, K. (2021). İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyumunun incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 196-215.

Karakurt İpek, G. (2019). Yürekdede ile Padişah adlı masalın çocuk edebiyatı açısından değerlendirilmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 2(1), 47-60.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

Kayabekir, T. ve Tepecik, A. (2018). Resimlerin metne uygunluklarının değerlendirilmesine yönelik bir ölçek önerisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD)*, 38 (1), 405-429.

Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Tekağaç Eylül.

Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Kök.

Körükçü, Ö. (2012). Okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken özellikler açısından incelenmesi. *Trakya University Journal of Social Science*, 14(2), 243-254.

Kuru, H. (2018). Hamdullah Köseoğlu'nun "Küçük Ressam" ve "Elimi Bırakma Anne" adlı eserlerinin çocuk edebiyatı açısından incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 25-39.

Levin, J. R. (1979). *On functions of pictures in prose*. National Institute of Education.

Lüle, E. (2007). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 17-30.

Mert, O., Albayrak, F. ve Serin, N. (2013). Çeviri çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58-73.

Nas, R. (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ezgi Kitabevi.

Nikolajeva, M. & Scott, C. (2000). The Dynamics of picturebook communication. *Children's Literature in Education*, 31(4), 225-239.

Oğuzkan, A., F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Anı.

Okumuş, A. (2017). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Aydoğan Yavaşlı'nın hayatı, eserleri ve eserlerinde iletmiş olduğu değerler üzerine incelemeler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Özgider, D. S. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de çok satılan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri açısından*

karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.

Özkan, R. ve Tutkun, S. B. (2014). İlköğretim sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 24, 371-386. <https://doi.org/10.9761/JASSS2169>

Özkan, N. ve Yılmaz, B. (2001). Çocuk kitaplarında dil sorunu. *Bilgi Dünyası*, 2(2), 147-168.

Saltık, O. (2016). Kurgulanmış masalların iç yapı özellikleri açısından çocuğa göreliği. *Turkish Studies*, 11(19), 671-692.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyatı*. Kök.

Sipe, L. R. (1998). How picture boks work: semiotically framed theory of text-picture relationships. *Children's Literature in Education*, 29(2), 97-108.

Snell, E. K., Hindman, A. H. & Wasik, B. A. (2015). How can book reading close the Word gap? Five key practices from research. *The Reading Teacher*, 68(7), 560-581. <https://doi.org/10.1002/trtr.1347>

Şahin, G. (2014). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyarın olarak resim. *Electronic Turkish Studies*, 9 (3), 1309-1324.

Şimşek, T. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Suna.

Şimşek, T. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Grafiker.

Şimşek, T. (2018). *Çocuk edebiyatı*. Grafiker.

Taşdemir, M. (2005). Eğitsel bir materyal olarak çocuk hikâye ve romanlarının nitelik düzeyi. *Milli Eğitim Dergisi*, 33(168), 7-29.

Tekşan, K., Set, G. ve Çinpolat, E. (2019). Çocuk kitapları ve idealist kahramanlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 241-261.

Temizyürek, F., Şahbaz, N., K., ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Pegem Akademi.

Ulusoy, M. ve Altun, D. (2018). Oku öncesi Öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ve resimi çocuk kitapları ile ilgili metaforları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1206-1221.

Uzmen, S., ve Mağden, D. (2002). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 193-212.

Yalçın, A., ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Akçağ.

Yılar, Ö. ve Lokman, T. (2007). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Pegem A.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Etik Beyan

Çalışma kamuya açık dokümanların incelenip değerlendirilmesini kapsadığı, herhangi bir bireyden veri toplanması söz konusu olmadığı için etik kurul izni alınmamıştır. Bununla birlikte araştırma etiğinin gerektirdiği tüm kurallara riayet edilmiş; ulaşılan verilerde herhangi bir değişiklik yapılmamış, tüm veri ve bilgilerde kaynak gösterimine gereken özen gösterilmiştir.